

PROTECȚIA CONSTITUȚIONALĂ A DREPTULUI LA PROPRIETATE

Valeriu BAEȘU, master în drept, lector superior

Recenzent: **Lilea MĂRGINEANU**, doctor în drept, conferențiar universitar

National legislation of ownership is governed by a wide range of legal norms as: constitutional norms which enshrine fundamental principles of regulation of property relations, administrative and civil norms which regulates the acquisition and the termination of property, the character and the content of owner and limits of the owners power, criminal and administrative norms which protect this right, fact that confirms the importance and complexity of this institution for the legal system of the Republic of Moldova.

Keywords: economic human rights, ownership, legal regulatory, system of law.

Pe plan național dreptul de proprietate este reglementat de o serie vastă de norme juridice ca: norme constituționale care consfințesc principiile fundamentale ale reglementării relațiilor de proprietate, norme administrative și civile în materie de dobândire și de încetare a dreptului de proprietate, norme civile în materia stabilirii caracterului și conținutului și limitele împuternicirilor proprietarului, norme penale și administrative, norme ce apără acest drept, fapt ce confirmă importanța și complexitatea acestei instituții pentru sistemul de drept al Republicii Moldova.

Cuvinte cheie: drepturi economice ale omului, dreptul de proprietate, principii fundamentale, reglementare juridică, sistem de drept, propuneri de lege ferenda.

La începuturile organizării existenței omului ca ființă socială însușirile premi-selor asigurării traiului său apărea ca o condiție ferească, ulterior însă, dezvoltarea vieții sociale a impus ordonarea relațiilor între oameni. Realizată mai întâi la nivelul unor comunități teritoriale restrânse, treptat s-a ajuns la formarea de colectivități destul de mari, unite prin diferite scopuri, pentru ca la un moment dat, oamenii să se organizeze în state. Ca entități organizate, primele formațiuni statale au edictat norme juridice care au avut în vedere și raporturile de proprietate¹.

Înainte de a fi un drept, proprietatea este o realitate socială și economică. Asu-marea calității de stăpân al unui lucru, dispunerea de aceasta după bunul său plac, pentru satisfacerea nevoilor proprii, afirmarea acestor prerogative față de terți, căroră li s-a pretins să le recunoască și să le respecte, s-au născut înaintea dreptului².

1 Bîrsan C. Drept Civil. Drepturile reale principale în reglementarea noului Cod civil, Editura Hamangiu, București, 2015, p. 33.

2 Adam I. Drept civil. Teoria generală a drepturilor reale. Ediția 3, Editura C.H.Beck, București, 2013, p. 36.

Deci, proprietatea este un fenomen social care pe parcursul istoriei a precăutat atenția specialiștilor din domeniul dreptului și nu numai dat fiind faptul că ea s-a dezvoltat în mod diferit și în cadrul nor relații sociale cu totul diferite în fiecare epocă de dezvoltare a societății³.

Dreptul de proprietate, indiferent de epoca istorică, a coexistat cu apropierea privată a bunurilor care niciodată nu a putut fi distrusă chiar dacă în timp raportul dintre aceste forme a fost variabil⁴.

Pe plan național dreptul de proprietate este reglementat de o serie vastă de norme juridice fapt ce confirmă importanța și complexitatea acestei instituții pentru sistemul de drept al Republicii Moldova⁵. Astfel, dreptul de proprietate este prevăzut în primul rând de norme constituționale care consfințesc principiile fundamentale ale reglementării relațiilor de proprietate, de norme administrative și civile în materie de dobândire și de încetare a dreptului de proprietate; de norme civile în materia stabilirii caracterului și conținutului și limitele împuternicirilor proprietarului; de norme penale și administrative, norme ce apără acest drept.

Constituția prevede următoarele reglementări cu privire la dreptul de proprietate: „Proprietate este publică și privată. Ea se constituie din bunuri materiale și intelectuale“⁶ ; „Dreptul de proprietate privată precum și creanțele statului sunt garantate. Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire. Averea dobândită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă“⁷ ; „Statul ocrotește proprietatea. Statul garantează realizarea dreptului de proprietate în formele solicitate de titular, dacă acestea nu vin în contradicție cu interesele societății“⁸ .

O trăsătură specifică a dreptului de proprietate constă în faptul că împuternicirile proprietarului au un caracter independent, nu se bazează pe dreptul unor alte persoane⁹. De menționat că pot exista situații când cele trei atribute: posesiunea, folosința și dispoziția pot aparține nu numai proprietarului.

3 Ionașcu I., Brădeanu S. Drepturile reale principale. București: Editura Academiei României, 1978, p. 7 (ISBN 347-2-498; 246 p.)

4 Stoica V. Drept civil Drepturile reale principale. Ediția 2. București, Editura: C.H.Beck, 2013, p. 94 (ISBN 978-606-18-0200-5 541 p.).

5 Baeșu V. Atributele dreptului de proprietate reieșind din prevederile legale ale Republicii Moldova. În: materialele Conferinței internaționale științifico-practice organizată de ICDPDO și Reprezentanța CICR la Moscova, Asociația de Drept Internațional Umanitar, cu genericul „Promovarea drepturilor omului în contextul integrării europene: teorie și practică. Persoanele dispărute fără veste: constatări, concluzii, recomandări“. ULIM, 9-10 iunie 2009, p. 284.

6 Art. 9 al Constituției Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 1 din 12.08.1994.

7 Art. 46 al Constituției Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 1 din 12.08.1994.

8 Art. 127 al Constituției Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 1 din 12.08.1994.

9 Stoica V. Drept civil Drepturile reale principale. Ediția 2. București, Editura: C.H.Beck, 2013, p. 125.

O altă particularitate constă în faptul că îputernicirile proprietarului sunt limitate¹⁰. Astăzi, legislația tuturor țărilor conține limitări ale îputernicirilor proprietarului¹¹. Cât privește limitarea îputernicirilor proprietarului în legislația Republicii Moldova, există unele situații, care după părerea noastră, periclitează și chiar lezează grav acest drept economic fundamental de tradiții. De exemplu, în Legea instituțiilor financiare nr. 550 din 21 iulie 1995 este stipulat că persoanele legate printr-un raport de rudenie de gradul întâi sau doi cu persoanele fizice membre ale consiliului unei bănci comerciale, organului executiv al unei bănci comerciale sau comisiei de cenzori a unei bănci comerciale sunt considerate persoane afiliate băncii¹², ca ulterior să prevadă că administratorul special al unei bănci comerciale acordă prioritate intereselor deponenților și ale altor creditori care nu sunt persoane afiliate băncii, în raport cu acționarii și creditorii care sunt persoane afiliate băncii, precum și legea poate permite instituirea unui moratoriu de către Banca Națională a Moldovei, ce ar putea limita la anumite categorii de creditori, printre care și persoanele afiliate băncii comerciale¹³.

Aici venim cu anumite argumente întru probarea afirmației de mai sus, și anume:

- a) dreptul de proprietate ca drept economic fundamental este reglementat expres în toate constituțiile statelor lumii, respectiv și-n Constituția Republicii Moldova, accentuându-se importanța sa întru asigurarea unui circuit al bunurilor și realizarea unei dezvoltări economice pronunțate, pe când Banca Națională a Moldovei este o autoritate care nu-și găsește reglementare în cadrul acesteia, dar care exercită, indiscutabil, un rol enorm la protejarea intereselor naționale în activitatea economico-financiară a băncilor comerciale din Republica Moldova, prin supravegherea financiară și asigurarea bunei-funcționări a băncilor comerciale și a întregului sistem bancar;
- b) la baza acordării priorității pentru interesele deponenților și ale altor creditori care nu sunt persoane afiliate băncii, în raport cu acționarii și creditorii care sunt persoane afiliate băncii, se regăsește scopul protecției dreptului de

---

10 Stoica V. Drept civil Drepturile reale principale. Ediția 2. București, Editura: C.H.Beck, 2013, p. 129.

11 Codului Civil al Republicii Moldova Nr. 1107 din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 82-86 din 22.06.2002. <http://lex.justice.md/md/325085/> (citat la 05.12.2015); Codul civil al României Nr. 287 din 17.07.2009. În: Monitorul Oficial al României Nr. 409 din 10.06.2011. <http://www.just.ro/LinkClick.aspx?fileticket=iC%2BrrVw95bM%3D&tabid=1473> (citat la 4.12.2015); Codul civil al Franței. <http://www.adminet.com/code/index-CCIVILL0.html> (citat la 4.12.2015); Codul civil al Germaniei. http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/ (citat la 4.12.2015).

12 Ibidem, art. 3.

13 Hotărârea Curții Constituționale pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea instituțiilor financiare nr. 550 din 21 iulie 1995 din 11.05.2016. <http://www.constcourt.md/libview.php?l=ro&idc=7&id=800&t=/Media/Noutati/Competentele-BNM-in-cadrul-moratoriului-asupra-bancilor-comerciale-constitutionale/> (citat la 25.05.2016).

proprietate al *altor persoane*¹⁴, fără a ține cont de faptul că *rudele de gradul II* ale persoanelor fizice membre ale consiliului unei bănci comerciale, organului executiv al unei bănci comerciale sau comisiei de cenzori a unei bănci comerciale, sunt în aceeași măsură și ele titulari ai acestui drept economic fundamental reglementat de constituție;

- c) la depunerea mijloacelor bănești rudele de gradul II ale persoanelor fizice..., nu au beneficiat de limite sau interdicții, dat fiind faptul că mijloacele bănești a acestora pot spori considerabil veniturile băncilor comerciale deponente;
- d) rudele de gradul II ale persoanelor fizice membre ale consiliului unei bănci comerciale, organului executiv al unei bănci comerciale sau comisiei de cenzori a unei bănci comerciale, pot fi pe de o parte foarte apropiate cu persoanele fizice respective, cât și, pe de altă parte, destul de îndepărtate la nivel de business, afaceri cât și relații economice comune, iar norma respectivă lezează vădit acest drept economic fundamental ce le aparține etc.
- e) conform prevederilor constituționale ale Republicii Moldova¹⁵, în Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului, iar exercițiul lor nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în situațiile prevăzute expres de constituție, printre care însă nu se regăsește situația speței de mai sus.

Astfel, găsim de cuviință să inițiem o *lege ferenda* de a exclude rudele de gradul II ale persoanelor fizice membre ale consiliului unei bănci comerciale, organului executiv al unei bănci comerciale sau comisiei de cenzori a unei bănci comerciale din categoria persoanelor afiliate acestora, întru asigurarea dreptului de proprietate ca drept economic fundamental a acestora.

Pornind de la conținutul economic al relațiilor de proprietate, putem spune că obiect al dreptului de proprietate poate fi tot ceea ce se poate însuși ca marfă. Acest mod de abordare a problemei însă ar fi prea larg, deoarece efectiv, în fiecare caz, poate deveni marfă tot ceea ce este legat de activitatea umană (chiar și organismul omului) sau, bunăoară, loturile de pe Lună, în cunoscutele cazuri de vânzare a lor la care omul nu a ajuns, dar teoretic are șanse să ajungă. De aceea este necesar să concretizăm că poate fi obiect al dreptului de proprietate nu pur și simplu marfa, ci rezultatul muncii omului, care îmbracă formă de marfă¹⁶.

---

14 Hotărârea Curții Constituționale pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea instituțiilor financiare nr. 550 din 21 iulie 1995 din 11.05.2016. <http://www.constcourt.md/libview.php?l=ro&idc=7&id=800&t=/Media/Noutati/Competentele-BNM-in-cadrul-moratoriului-asupra-bancilor-comerciale-constitutionale/> (citată la 25.05.2016).

15 Art. 54 alin (1) și (2) Constituția RM

16 Baeș S., Băieșu A., Cebotari V., Crețu I., Volcinschi V. Dreptul Civil. Drepturile reale. Teoria generală a obligațiilor, Chișinău, Editura: Cartier juridic, 2005, p. 61.

Sub aspectul bunurilor imobile, îndeosebi a terenurilor agricole, ținem să evidențiem că conform datelor oficiale¹⁷ producția agricolă, ca indice macroeconomic al PIB (produsul intern brut) al Republicii Moldova ocupă o poziție semnificativă, fapt ce constată importanța sectorului agricol în economia Republicii Moldova, la general, și a terenurilor agricole, ca varietate a bunurilor imobile, în special. De aceea, măsurile de protecție a terenurilor agricole rămân a fi una din strategiile prioritare din partea statului¹⁸, iar formalitatea de înstrăinarea a acestora, evident, o procedură în strictă conformitate cu legea¹⁹. În această ordine de idei, reieșind și din faptul că prețul normativ al terenului agricol²⁰ în Republica Moldova este destul de mic în raport cu salariile minime ale cetățenilor europene²¹, considerăm oportun de a menține inițiativa de *lege ferenda* de a limita dreptul cetățenilor străini și a apatrizilor, printr-o prevedere constituțională, la dobândirea terenurilor agricole în proprietate privată.

Conform alin. (2) al art. 46 din Constituția Republicii Moldova, nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire. În dezvoltarea prevederilor constituționale²² vine Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică, nr. 488-XIV din 8 iulie 1999²³, care definește exproprieria ca fiind „transferul de bunuri și de drepturi patrimoniale din proprietate privată în proprietate publică, transferul către stat de bunuri proprietate publică ce aparțin unei unități administrativ teritoriale sau, după caz, cedarea către stat sau către o unitate administrativ-teritorială a drepturilor patrimoniale în scopul efectuării de lucrări pentru cauză de utilitate publică de interes național sau de interes local, în condițiile prevăzute de lege, după o dreaptă

---

17 Produsul intern brut al Republicii Moldova. <http://www.statistica.md/category.php?l=ro&idc=191> și <http://www.expert-grup.org/ro/biblioteca/item/1135-cheltuieli-agricultura> &category=180 (citată la 13.02.2016).

18 Art. 5 al Codului Funciar al Republicii Moldova Nr. 828 din 25.12.1991. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 107 din 04.09.2001. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&id=313324> (citată la 16.03.2016).

19 Legea Republicii Moldova cu privire la privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului nr. 1308 din 25.07.1997. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 147-149 din 06.12.2001. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&id=313289> (citată la 23.03.2016).

20 Anexa Legii Republicii Moldova cu privire la privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului nr. 1308 din 25.07.1997. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 147-149 din 06.12.2001. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&id=313289> (citată la 23.03.2016).

21 Păun C. Salariul minim european. <http://cristianpaun.finantare.ro/2012/04/18/salariul-minim-european/> (citată la 20.01.2016).

22 Art. 46 alin. (2) al Constituției Republicii Moldova. Comentariu. Chișinău. Editura: ARC, 2012, p. 184-185.

23 Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică, nr. 488-XIV din 8 iulie 1999. În: monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 42-44 din 20.04.2000. <http://documents.tips/documents/legea-exproprierii.html> (citată la 05.12.2015).

și prealabilă despăgubire“. În conținutul garanției constituționale a dreptului de proprietate este inclusă condiția obligatorie a despăgubirii pentru expropriere și se menționează expres condițiile despăgubirii: 1) pentru cauză de utilitate publică; 2) cu dreptă și prealabilă despăgubire.

1) Condiția pentru cauză de utilitate publică presupune că trebuie să existe un interes public general, stabilit de lege, evident și demonstrat, în a cărui realizare se lezează dreptul la proprietate privată. De fapt, este vorba nu de o expropriere, ci de un schimb de proprietate, deoarece în locul bunului expropriat se oferă un alt bun sau o recompensă ce acoperă paguba. Condiția existenței utilității publice este foarte importantă, ea permite evitarea abuzurilor. Lucrările sunt declarate ca fiind de utilitate publică la cererea unor comisii speciale de către: Parlament (lucrările de interes național); consiliile locale (lucrările de interes local). În cazul când lucrările de interes comun țin de competența consiliilor din mai multe unități administrativ-teritoriale, care nu găsesc soluția potrivită, utilitatea publică este declarată de către Guvern.

2) Condiția cu dreptă și prealabilă despăgubire presupune, în primul rând, că despăgubirea exproprierii trebuie să compenseze în întregime costul bunului și pagubele suferite. În al doilea rând, despăgubirea trebuie să fie prealabilă, adică să aibă loc înainte de expropriere. Momentul despăgubirii poate fi convenit de părți, dar Constituția obligă să nu fie după momentul final de trecere a bunului în proprietatea statului, indiferent de soarta ulterioară a bunului. Dreptul la despăgubire derivă și din alte dispoziții constituționale, cum ar fi cele referitoare la principiul dreptății, proclamat ca valoare supremă și garantat în alin. (3) al art. 1 sau la dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică de a cere reparația pagubei — art. 53 alin. (1).

Un al element deosebit de important al garantării dreptului de proprietate prin art. 46 este interdicția confiscării bunurilor dobândite licit²⁴. În cadrul regimului sovietic totalitar, problema păstrării bunurilor dobândite licit nici nu se punea, odată cu condamnarea persoanei fiind confiscate toate bunurile ce aparțineau acesteia și familiei sale, indiferent de proveniența și de deținătorul concret al bunurilor. Pentru neadmiterea unor astfel de abuzuri și pentru degrevarea proprietarului de sarcina dovezii provenienței licite a bunurilor sale, alin. (3) al art. 46 din Constituție prevede expres că averea dobândită licit nu poate fi confiscată, iar caracterul licit al dobândirii se prezumă. Problema sarcinii probei pentru dovedirea dobândirii licite a bunurilor are câteva aspecte, fiind considerată și o piedică în calea prevenirii și combaterii corupției, a neadmiterii îmbogățirii fără justă cauză a unor funcționari.

În acest context subliniem faptul că prevederile constituționale ale Republicii Moldova stipulează clar că dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte, iar dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile

---

24 Art. 46 alin. (3) al al Constituției Republicii Moldova. Comentariu. Chișinău. Editura: ARC, 2012, 576 p., p. 185.

fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale²⁵ și că Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional, iar intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia²⁶.

Tratatele internaționale la care Republica Moldova face parte, conțin expres astfel de reglementări ca: „sub rezerva Constituției sale și a principiilor fundamentale ale sistemului său juridic, fiecare stat parte are în vedere să adopte măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc a fi necesare pentru a atribui caracterul de infracțiune, în cazul în care actele au fost săvârșite cu intenție, îmbogățirii ilicite, adică o mărire substanțială a patrimoniului unui agent public pe care acesta n-o poate justifica rezonabil în raport cu veniturile sale legitime²⁷”, „fiecare parte adoptă măsuri legislative și altele, considerate necesare pentru a permite confiscarea instrumentelor și a veniturilor provenite din activitatea infracțională sau a bunurilor, valoarea cărora corespunde cu aceste venituri; la fel fiecare parte poate, în momentul semnării sau depunerii instrumentului de ratificare, acceptare, aprobare, sau aderare, printr-o declarație adresată Secretarului General al Consiliului Europei, să declare ca aliniatul de mai sus nu se va aplica decât infracțiunilor sau categoriilor de infracțiuni precizate în declarație²⁸, precum și „statele membre adoptă măsurile necesare pentru a permite confiscarea, totală sau parțială, a bunurilor unei persoane condamnate ca urmare a săvârșirii unei infracțiuni care este susceptibilă să genereze, în mod direct sau indirect, beneficii economice, atunci când, în baza circumstanțelor cauzei, inclusiv a elementelor de fapt și a probelor disponibile, cum ar fi faptul că valoarea bunurilor este disproporționată în raport cu venitul legal al persoanei condamnate, o instanță consideră că bunurile în cauză au fost obținute din activități infracționale²⁹.

Analizând cele de sus, considerăm oportun elaborarea unei propuneri de *lege ferenda* de a exclude prevederea „caracterul licit al dobândirii se prezumă” din norma constituțională a Republicii Moldova, într-o racordare a legislației naționale la cele internaționale. Mai mult ca atât, confiscarea extinsă și îmbogățirea ilicită³⁰, acțiuni

25 Art. 4 al Constituției Republicii Moldova. Comentariu. Chișinău. Editura: ARC, 2012, p. 185.

26 Art. 8 al Constituției Republicii Moldova. Comentariu. Chișinău. Editura: ARC, 2012, p. 185.

27 Art. 20 al Convenției ONU împotriva corupției adoptată la New York 31 octombrie 2003. ... (citată la 13.04.2016).

28 Art. 2 alin. (1) și (2) al Convenției privind spalarea banilor, depistarea, sechestrarea și confiscarea veniturilor provenite din activitatea infracțională adoptată la Strasbourg la 8 noiembrie 1990. www.transparency.md/Laws/lg_ratif_conv_sb.pdf (citată la 01.02.2016).

29 Art. 5 al Directivei 2014/42/UE privind înghețarea și confiscarea instrumentelor și produselor săvârșite în Uniunea Europeană Bruxelles 3 aprilie 2014 <http://www.moldovacurata.md/upload/DIRECTIVA.pdf> (citată la 02. 02. 2016).

30 Hotărârea Curții Constituționale pentru controlul constituționalității unor prevederi din Codul penal și Codul de procedură penală nr. 6 din 16.04.2015. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 115-123 din 15.05.2015. lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1... (citată la 10.02.2016).

menționate în actele internaționale de mai sus, sunt reglementate și de legislația națională a Republicii Moldova, cu ar fi Codul Penal al Republicii Moldova³¹ și Codul de Procedură Penală a Republicii Moldova,³² care însă cunosc dificultăți în realizarea mecanismului practic, datorită existenței reglementării „caracterul licit al dobândirii se prezumă” și care fac ca acțiunile organelor de urmărire penală să întrunească un caracter ilicit.

Ținem să accentuăm că propunerea respectivă de *lege ferenda* este și a fost criticată de unii constituționaliști³³ pe motiv că ar contravine prevederilor constituționale³⁴ care statuează imperativ că în Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului. Această dispoziție este dezvoltată și-n altă prevedere³⁵ care stipulează că nici o revizuire a Constituției nu poate fi făcută dacă are ca rezultat suprimarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor sau a garanțiilor acestora. Deasemenea, prin excluderea propoziției „Caracterul licit al dobândirii se prezumă”, se încalcă unitatea materiei constituționale, deoarece din punct de vedere juridic și logico-gramatical alineatul (3) al art. 46 din Constituție formează o unitate semantică intrinsecă inseparabilă.

Aceeași constituționaliști afirmă că conform doctrinei de drept și practicii internaționale actuale, raporturile dintre stat și persoană urmează a fi reglementate după principiul egalității. Persoana însăși în raporturile sale juridice cu instituțiile statale pretinde la un tratament juridic bazat pe egalitate. În această ordine de idei, statul³⁶ este obligat să nu admită nici o cheltuială bugetară fără stabilirea sursei de finanțare. Bazându-ne pe principiul egalității raporturilor dintre persoană și stat, persoana, de asemenea, nu poate admite cheltuieli și nu poate dobândi venituri fără stabilirea sursei de finanțare. În Republica Moldova obligația stabilirii surselor de venituri și cheltuieli funcționează în raporturile statului cu subiecții antreprenoriatului. Societatea nu pune la îndoială impunerea acestei obligații prin intermediul

---

31 Art. 98, 106.1; 330.2 Codul Penal al RM

32 Art. 202, 203, Codul de Procedură Penală a Republicii Moldova

33 Opiniile separate ale judecătorilor Curții Constituționale ale Republicii Moldova Mircea Iuga și Victor Pușcaș asupra Avizului Curții Constituționale a Republicii Moldova asupra proiectului de lege pentru excluderea propoziției „Caracterul licit al dobândirii se prezumă”, din aliniatul (3) articolul 46 din Constituția Republicii Moldova nr. 1 din 25.04.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.70-72/8 din 05.05.2006.

34 Art. 54 alin. (1) al Constituției Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 1 din 12.08.1994. http://lex.justice.md/document_rom.php?id=44B9F30E:7AC17731 (citată la 5.12.2015).

35 Art. 142 alin. (2) al Constituției Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 1 din 12.08.1994. http://lex.justice.md/document_rom.php?id=44B9F30E:7AC17731 (citată la 5.12.2015).

36 Art.131 alin. (6) al Constituției Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 1 din 12.08.1994. http://lex.justice.md/document_rom.php?id=44B9F30E:7AC17731 (citată la 5.12.2015).

Codului fiscal. Dacă aplicăm principiul egalității în drepturi a tuturor persoanelor, reglementat de art.16 din Constituție, această obligație trebuie să revină și persoanelor fizice, dar numai în condițiile prevăzute de art. 54 din Constituție. Astfel, operarea modificării de *lege ferenda*, „caracterul licit al dobândirii se prezumă“, ar putea da naștere la aplicarea selectivă de către instituțiile publice a confiscării civile, fapt ce se poate solda cu abuzuri din partea reprezentanților statului în raport cu persoana.

Cu toate acestea în Republica Moldova unica autoritate de jurisdicție constituțională³⁷, care este în drept să se pronunțe asupra inițiativelor de revizuire a Constituției³⁸, este Curtea Constituțională a Republicii Moldova, și care, și-a exprimat expres opinia³⁹ referitor la faptul că excluderea propoziției „caracterul licit al dobândirii se prezumă“ este în conformitate cu prevederile constituționale, reieșind din faptul că confiscarea operată în condițiile legii reprezintă o modalitate eficientă de combatere a activităților criminale. Ca sancțiune civilă și penală, confiscarea are randament maxim, surpînd bazele economice ale infracțiunilor și contravențiilor, în același timp lovind mai blînd în demnitatea omului, care este un principiu de valoare superioară, consfințit de Constituția Republicii Moldova și constituțiile tuturor statelor moderne.

În această ordine de idei Curtea Constituțională a reținut că proiectul *de lege ferenda*, de mai sus, nu aduce atingere drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor sau garanțiilor acestora, și respectiv nu contravine reglementărilor art. 142 alin (2) al Constituției Republicii Moldova. De asemenea, Curtea Constituțională elimină orice suspiciuni cu privire la încălcarea dreptului de proprietate, proclamat și garantat de alineatul (1) și consolidat de alineatele care-l succedă ale art. 46 din Constituție, precum și de art.126-128 din Constituție, și a principiului prezumției nevinovăției, consfințit de art. 21 din Constituție, deoarece confiscarea se poate dispune doar prin hotărîre judecătorească, în condițiile legii, și doar după dovedirea caracterului ilicit al bunurilor titularului inculpat al acestora. Curtea Constituțională, de asemenea, relevă că statul poate reglementa proceduri, prin care persoana inculpată să fie obligată să probeze caracterul licit al averii sale, iar imposibilitatea probării caracterului licit al averii prezumă caracterul ilicit al dobîndirii acesteia și tendința persoanei de a se eschiva de la îndeplinirea obligațiilor fiscale față de societate sau de la răspundere administrativă ori penală. Respectiv, implementarea acestei proceduri derivă și din necesitatea statului de a combate criminalitatea transnațională organizată⁴⁰.

---

37 Art. 1 alin. (1) al Legii Republicii Moldova cu privire la Curtea Constituțională nr. 317 din 13.12.94. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 8 din 07.02.1995. <http://lex.justice.md/md/311650/> (citat la 05.12.2015).

38 Ibidem, Art. 4 lit. c).

39 Avizului Curții Constituționale a Republicii Moldova asupra proiectului de lege pentru excluderea propoziției „Caracterul licit al dobîndirii se prezumă„, din aliniatul (3) articolul 46 din Constituția Republicii Moldova nr. 1 din 25.04.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.70-72/8 din 05.05.2006.

40 Ibidem.